

Wytyczne

Prokuratora Generalnego

z dnia 22. 2016 r.

dotyczące zasad postępowania powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury
w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie

Na podstawie art. 10 ust. 1 ustawy z dnia 20 czerwca 1985 roku o prokuraturze (tekst jedn. Dz. U. 2011 r. Nr 270, poz.1599, z późn. zm.), oraz art. 8a ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (tekst jedn. Dz. U. z 2015 r. poz. 1390), ponadto mając na uwadze:

- Dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/29/UE z dnia 25 października 2012 r. ustanawiającą normy minimalne w zakresie praw, wsparcia i ochrony ofiar przestępstw oraz zastępującą Decyzję ramową Rady 2001/220/WSiSW (Dz. Urz. UE L 315 z dnia 14 listopada 2012 r.)
- Konwencję Rady Europy z dnia 11 maja 2011 roku o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej (Dz. U. z 2015 r. poz. 961).

polecam przyjęcie następujących zasad postępowania powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie:

1. Przy sporządzaniu protokołu przyjęcia ustnego zawiadomienia o przestępstwie oraz przy pierwszym przesłuchaniu pokrzywdzonego w sprawach dotyczących przestępstw związanych z przemocą w rodzinie - niezależnie od pisemnego pouczenia o prawach pokrzywdzonego w postępowaniu karnym - pokrzywdzonemu należy udzielić dodatkowych, szczegółowych informacji i pouczeń dotyczących jego uprawnień wynikających z ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, w tym w szczególności dotyczących form pomocy wskazanych w art. 3 ust. 1 ustawy.

2. Pokrzywdzonego należy w przystępnej i zrozumiałej dla niego formie poinformować o wszelkich formach pomocy udzielanej osobom pokrzywdzonym przemocą w rodzinie, realizowanej w ramach gminnych, powiatowych i wojewódzkich programów przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w tym o pomocy świadczonej przez specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie. Ponadto pokrzywdzonego informuje się o działalności innych, najbliższych ze względu na miejsce zamieszkania pokrzywdzonego placówek pomocy dla osób pokrzywdzonych przestępstwem oraz wskazuje zakres ich działania i świadczonych przez nie form pomocy oraz powiadamia o działalności organizacji pozarządowych na danym terenie, świadczących pomoc pokrzywdzonym przemocą w rodzinie. Aktualne wykazy

odpowiednich placówek winny być dostępne we wszystkich jednostkach organizacyjnych prokuratury.

3. Pokrzywdzonego należy poinformować wyczerpująco i w zrozumiały dla niego sposób o jego uprawnieniach jako strony postępowania przygotowawczego, w szczególności o możliwości składania wniosków o dokonanie czynności śledztwa lub dochodzenia (inicjatywie dowodowej), ustanowienia pełnomocnika, zasadach regulujących wykonywanie praw pokrzywdzonego małoletniego lub ubezwłasnowolnionego, jak również wyjaśnić zasady ustanowienia pełnomocnika z urzędu. W każdym przypadku złożenia tego rodzaju wniosku należy bezzwłocznie wystąpić do sądu o jego ustanowienie.

4. Przed przystąpieniem do przeprowadzenia czynności procesowej z udziałem pokrzywdzonego należy ponadto poinformować go o możliwości obecności w toku tej czynności osoby wskazanej przez niego. Decyzja odmawiająca obecności osoby wskazanej przez pokrzywdzonego powinna być wydana w formie zarządzenia wraz z uzasadnieniem.

5. Pokrzywdzonego informuje się o możliwości uzyskania pomocy psychologicznej świadczonej przez podmioty, które otrzymały na ten cel dotację z Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej. Pokrzywdzonego należy również poinformować o możliwości skierowania przez niego wniosku o wezwanie przez prokuratora uprawnionych podmiotów do udzielenia w terminie 14 dni od dnia wezwania pomocy psychologicznej.

6. Prokurator powinien pouczyć pokrzywdzonego o prawie do odmowy składania zeznań dotyczących podejrzanego (oskarżonego) będącego osobą najbliższą (art. 182 § 1 k.p.k.) oraz wyjaśnić konsekwencje odmowy składania zeznań na późniejszym etapie postępowania karnego.

7. W przypadku skorzystania przez pokrzywdzonego z prawa odmowy składania zeznań, w prowadzonych postępowaniach należy dążyć do pełnego wyjaśnienia okoliczności sprawy, mając na uwadze konieczność zabezpieczenia materiału dowodowego również na podstawie innych dowodów niż zeznania pokrzywdzonego.

8. Niezależnie od formy prowadzenia postępowania przygotowawczego prokurator powinien rozważyć przejęcie do osobistego wykonania czynności przesłuchania osób pokrzywdzonych oraz najważniejszych świadków. Wniosek o przesłuchanie pokrzywdzonego lub świadka przewidziany w art. 185a § 1 k.p.k., art. 185a § 4 k.p.k., 185b § 1 k.p.k., art. 185c § 2 k.p.k. sporządzany jest przez prokuratora. Wniosek ten powinien zawierać uzasadnienie. Prokurator aktywnie uczestniczy w posiedzeniu sądu w przedmiocie rozpoznania wniosku.

9. Podczas przesłuchania pokrzywdzonego należy ustalić, czy została wszczęta procedura „Niebieskie Karty”, zgodnie z rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 13 września 2011 roku w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta” (Dz.U. z 2011 r. Nr 209, poz.1245). W przypadku gdy

procedura taka była prowadzona, należy uzyskać do akt postępowania przygotowawczego dokumentację tych działań. W razie zaistnienia takiej potrzeby prokurator inicjuje procedurę „Niebieskie karty”.

10. W sytuacji uzyskania informacji dotyczących obrażeń ciała pokrzywdzonego, w każdym przypadku należy uzyskać opinię biegłego lekarza w tym zakresie. Prokurator niezwłocznie podejmuje decyzję o wykorzystaniu w postępowaniu karnym jako dowodów dokumentów zawierających tajemnicę lekarską oraz w razie konieczności procesowej występuje do sądu o zezwolenie na przesłuchanie osoby obowiązanej do zachowania tajemnicy lekarskiej.

11. W każdej sprawie prowadzonej przeciwko podejrzanemu o przestępstwo związane z przemocą w rodzinie, w przypadku braku przesłanek do wystąpienia z wnioskiem o zastosowanie środka zapobiegawczego w postaci tymczasowego aresztowania, należy rozważyć zasadność zastosowania środka zapobiegawczego określonego w art. 275a k.p.k..

12. W przypadku ustalenia w toku prowadzonego postępowania przygotowawczego, istnienia bezpośredniego zagrożenia życia lub zdrowia dziecka w związku z przemocą w rodzinie należy niezwłocznie poinformować właściwego pracownika socjalnego w celu uruchomienia procedury określonej w art. 12a ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie.

13. Prokurator niezwłocznie reaguje na wszelkie przypadki użycia gróźb lub przemocy wobec świadków oraz pokrzywdzonych. W przypadku uzyskania informacji o użyciu groźby bezprawnej lub przemocy wobec pokrzywdzonego lub świadka, prokurator podejmuje czynności zmierzające do wyjaśnienia tych okoliczności, zaś w razie zaistnienia uzasadnionego podejrzenia popełnienia przestępstwa wszczyna postępowanie karne.

14. Po uzyskaniu informacji o planowanym wyjeździe pokrzywdzonego do innego państwa członkowskiego Unii Europejskiej należy pokrzywdzonego poinformować o możliwości zastosowania na jego wniosek europejskiego nakazu ochrony.

15. W razie konieczności prokurator, po uprzednim uzyskaniu zgody pokrzywdzonego lub świadka, występuje do właściwego komendanta Policji o udzielenie odpowiednich do zaistniałej sytuacji środków ochrony i pomocy, o których mowa w ustawie z dnia 28 listopada 2014 r. o ochronie i pomocy dla pokrzywdzonego i świadka (Dz. U. z 2015 r. poz. 21) bądź o zarządzenie dalszego stosowania środków ochrony i pomocy. Przedstawia również pisemną opinię w przedmiocie wniosku w tym zakresie złożonego przez pokrzywdzonego lub świadka.

16. Prokuratorzy dokonują bieżącej analizy akt postępowań przygotowawczych, oceniając potrzebę złożenia wniosku o przyznanie kompensaty państwowej osobom uprawnionym, przyznawanej na podstawie ustawy z dnia 7 lipca 2005 r. o państwowej kompensacie przysługującej ofiarom niektórych czynów zabronionych (Dz. U. z 2005 r. Nr 169, poz. 1415 z późn. zm.)

17. Prokurator informuje sąd rodzinny o ujawnionych nieprawidłowościach w funkcjonowaniu rodziny, w szczególności o przejawach demoralizacji małoletniego. W przypadku uznania celowości orzeczenia pozbawienia lub ograniczenia praw rodzicielskich lub opiekuńczych w razie popełnienia przestępstwa na szkodę małoletniego lub we współdziałaniu z nim prokurator występuje do sądu z wnioskiem o skierowanie zawiadomienia do sądu rodzinnego na podstawie art. 43c k.k.

18. W sprawach o przestępstwo popełnione na szkodę małoletniego lub w okolicznościach, które mogą świadczyć o demoralizacji lub gorszącym wpływie na niego, prokurator podejmuje działania przewidziane w art. 23 k.p.k., zawiadamiając sąd rodzinny w celu rozważenia środków przewidzianych w przepisach o postępowaniu w sprawach nieletnich oraz w Kodeksie rodzinnym i opiekuńczym.

19. Jeżeli ustalenia postępowania karnego uzasadniają wszczęcie przez sąd opiekuńczy postępowania z urzędu, prokurator w oparciu o przepis art. 572 k.p.c. kieruje do właściwego sądu stosowne zawiadomienie chyba że zachodzą przesłanki uzasadniające podjęcie przez prokuratora działań określonych w art. 7 k.p.c.

20. Jeżeli uzasadniają to wyniki postępowania karnego, prokurator podejmuje działania określone w art. 7 k.p.c. mające na celu dochodzenie od sprawcy stosującego przemoc odszkodowania za poniesioną szkodę lub zadośćuczynienie za doznaną krzywdę, w szczególności gdy osoba pokrzywdzona przestępstwem nie jest w stanie samodzielnie dochodzić swoich roszczeń albo bezpodstawnie uchyla się od tego ze szkodą dla interesu społecznego lub ważnego interesu prywatnego. Jeżeli uprawniony samodzielnie wytoczył powództwo, prokurator powinien rozważyć zgłoszenie udziału w postępowaniu sądowym.

21. W razie stwierdzenia przez prokuratora w postępowaniu karnym dotyczącym przestępstw związanych z przemocą w rodzinie poważnego uchybienia w działaniu instytucji państwowej, samorządowej lub społecznej działającej w tej sferze, w każdym przypadku prokurator podejmuje działania określone w art. 19 k.p.k.

22. W toku postępowań karnych związanych z przemocą w rodzinie, w których pokrzywdzonymi są małoletni, a z ujawnionych okoliczności postępowania wynika, iż przedstawiciele ustawowi nie mogą w należyty sposób wykonywać ich praw w prowadzonym postępowaniu, należy wystąpić do sądu o ustanowienie kuratora w trybie art. 99 ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. z 2015 r., poz. 2082 j.t.) w zw. z art. 51 § 2 k.p.k.

23. We wnioskach dotyczących wymiaru kary i środków karnych w sprawach dotyczących przestępstw związanych z przemocą w rodzinie, a także w przypadku kierowania w tych sprawach wniosków o warunkowe umorzenie postępowania karnego każdorazowo należy wnosić o orzeczenie właściwych środków karnych wyszczególnionych w art. 39 k.k., obowiązków określonych w art. 72 k.k., środków kompensacyjnych oraz w razie konieczności środków zabezpieczających, uwzględniając ewentualne skutki dla sytuacji finansowej rodziny.

24. Prokuratorzy sprawujący nadzór nad postępowaniami prowadzonymi przez Policję w formie dochodzenia powinni szczególnie wnikliwie dokonywać analizy zgromadzonego przez Policję materiału dowodowego, zatwierdzając postanowienia o umorzeniu dochodzenia przeciwko osobie oraz rozpatrując zażalenia na postanowienia o odmowie wszczęcia dochodzenia, o umorzeniu postępowania w sprawie oraz umorzeniu dochodzenia i wpisaniu sprawy do rejestru przestępstw. W przypadku podejmowanie decyzji o przedłużeniu czasu trwania dochodzenia prokuratorzy zwracają uwagę na ewentualnie występujące uchybienia oraz wskazują dalsze kierunki działań procesowych, mając w szczególności na uwadze dobro prawne pokrzywdzonych.

25. Ze szczególną starannością należy podejmować decyzję o skierowaniu spraw dotyczących przestępstw związanych z przemocą w rodzinie do postępowania mediacyjnego.

26. Prokuratorzy w toku postępowań sądowych w sprawach o przestępstwa związane z przemocą w rodzinie powinni wykazywać szczególną aktywność procesową, a zwłaszcza reagować na przejawy naruszania godności pokrzywdzonego. W razie konieczności i przy spełnieniu ustawowych wymogów należy wnioskować o wyłączenie jawności rozprawy oraz przesłuchanie świadka po opuszczeniu sali sądowej przez oskarżonego lub o przeprowadzenie przesłuchania pokrzywdzonego bądź świadka przy użyciu urządzeń technicznych umożliwiających przeprowadzenie tej czynności na odległość z jednoczesnym bezpośrednim przekazem obrazu i dźwięku.

27. W przypadku uzyskania informacji, iż skazany za przestępstwo z użyciem przemocy lub groźby bezprawnej wobec osoby najbliższej lub innej osoby małoletniej mieszkającej wspólnie ze sprawcą w okresie próby rażąco narusza porządek prawny, ponownie używając przemocy lub groźby bezprawnej względem tych osób, wspólnie zamieszkujących ze sprawcą, należy w każdym przypadku złożyć do sądu wnioski o zarządzenie wykonania kary w trybie art. 75 § 1a k.k., bądź o odwołanie warunkowego przedterminowego zwolnienia w trybie art. 160 § 2 k.k.w.

28. Biorąc udział w posiedzeniach sądu w postępowaniu wykonawczym, prokurator w sprawach dotyczących skazanych za przestępstwa związane z przemocą w rodzinie, składając wnioski i zajmując stanowisko, ma na uwadze konieczność wdrożenia wobec skazanego odpowiednich środków o charakterze leczniczym i korekcyjno-edukacyjnym.

29. Kierownicy jednostek organizacyjnych prokuratury lub inni wyznaczeni prokuratorzy powinni nawiązać współpracę z organami administracji rządowej, samorządowej oraz z organizacjami pozarządowymi w celu przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Współdziałanie w ramach form przewidzianych w ustawie z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, w tym w ramach zespołów interdyscyplinarnych, nie może naruszać niezależności prokuratora.

30. Postępowania karne dotyczące przestępstw związanych z przemocą w rodzinie winni prowadzić lub nadzorować prokuratorzy o odpowiednim doświadczeniu zawodowym.

31. Prawidłowość i efektywność prowadzenia oraz nadzorowania przez prokuratorów postępowań karnych dotyczących przestępstw związanych z przemocą w rodzinie, a także sprawność nadzoru służbowego powinna być przedmiotem ocen dokonywanych w ramach przeprowadzanych wizytacji lub lustracji jednostek organizacyjnych prokuratury.

32. Uchyła się wytyczne Prokuratora Generalnego z dnia 1 kwietnia 2014 roku dotyczące zasad postępowania powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

33. Wytyczne są wiążące dla wszystkich organów uprawnionych do prowadzenia postępowań przygotowawczych.

34. Wytyczne wchodzi w życie z dniem podpisania.

Andrzej Seremet